

Застосування вартісного підходу оцінки конкурентоспроможності підприємств компресорного машинобудування

О. І. Карінцеваⁱ, М. О. Харченкоⁱⁱ, Ю. В. Зіненкоⁱⁱⁱ

Досліджено вартісний підхід до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням специфіки машинобудівної галузі, виокремлені його переваги. Виділена група підприємств – виробників компресорного обладнання, для яких проводиться оцінка. Вибрані групи показників фінансово-господарської діяльності підприємства для оцінки конкурентоспроможності з урахуванням галузевих особливостей. З групи визначених показників шляхом кореляційно-регресійного аналізу вибрані ті, що найбільш точно характеризують рівень конкурентоспроможності підприємств. З метою визначення конкурентного місця та можливостей розвитку ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» оцінено грошовий потік підприємств-конкурентів та його складових. Проведений аналіз дозволив зробити висновки щодо оцінки рівня конкурентоспроможності ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» серед виробників компресорного обладнання та визначити можливості для подальшого розвитку підприємства.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність підприємства, конкурентоспроможність продукції, вартісна оцінка, показники рентабельності, компресорна продукція.

УДК 338.5:334.7:005.332.4

JEL коди: D40, C50, L10

Постановка проблеми. Важливим атрибутом ринкової економіки є конкурентоспроможність підприємства. Дослідження конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах економічної ситуації дає змогу розглядати її як комплексну характеристику потенційних можливостей забезпечення конкурентних переваг [1; 2].

Складність проблеми оцінки конкурентоспроможності підприємств полягає в тому, що державних методик оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств в Україні донині не існує.

Можна виділити такі методи оцінки конкурентоспроможності підприємства:

- матричний (матриця «Бостонської консалтингової групи», матриця McKinsey, матриця Ансоффа);
- графічний (багатокутник конкурентоспроможності, картографічний метод);
- індексний (метод бенчмаркінгу, метод вартісної оцінки, метод, що базується на визначенні конкурентоспроможності продукції).

Для оцінки конкурентоспроможності підприємства використовуємо метод вартісної оцінки. Даній методиці надана перевага завдяки [1; 2]:

ⁱ Карінцева Олександра Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

ⁱⁱ Харченко Микола Олексійович, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

ⁱⁱⁱ Зіненко Юлія Вікторівна, студент факультету економіки та менеджменту Сумського державного університету.

© О. І. Карінцева, М. О. Харченко, Ю. В. Зіненко, 2013.

– виключенню з аналізу суб'єктивних даних аналітика, тобто робота не потребує неперевіраних джерел інформації та не застосовує експертні оцінки для обрахування показників діяльності підприємств;

– показники, що розраховуються за даною методикою, використовуються в різних галузях економіки, тобто дана оцінка є універсальною;

– джерелами інформації щодо обліку показників є фінансова звітність, яка надається підприємствами за звітній період, що виключає проблему недостатності інформації.

Питання оцінки конкурентоспроможності підприємств досліджувалися у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: М. Г. Долинська, Л. Р. Ільцова, У. Г. Зіннуров, О. В. Зозульова, Т. О. Загорна, Д. І. Котельніков, В. Є. Реутова, О. М. Тищенко, Р. А. Фатхудінов та ін.

Разом з тим чимало аспектів застосування методик оцінки конкурентоспроможності підприємств залишаються не розкритими.

Подальшого аналізу, уточнення та вдосконалення потребують існуючі методики, оскільки вони мають загальний характер та не враховують специфіки окремих галузей. Ці методики, по-перше, містять велику кількість показників, що збільшує трудомісткість їх розрахунків, по-друге, ці показники не враховують умов функціонування конкретного підприємства в галузі.

Мета дослідження. Метою статті є практичне застосування методики вартісної оцінки конкурентоспроможності для умов функціонування підприємства компресорного машинобудування (на прикладі діяльності ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш»).

Основні результати дослідження. Для проведення оцінки конкурентоспроможності машинобудівного підприємства було обрано методику вартісної оцінки підприємства. Метод вартісної оцінки конкурентоспроможності ґрунтується на визначенні групи показників, що здійснюють найбільший вплив на роботу підприємства. Подальший розгляд даних показників дозволяє покроково зменшувати коло важливих показників до мінімальної їх кількості шляхом виключення взаємовиключних факторів та тих, що несуть некоректну оцінку в загальному результаті діяльності (занадто підвищують/занижують рівень розвитку) [1; 2].

Оцінка була проведена для підприємств-виробників компресорної продукції України, які оприлюднювали фінансову звітність упродовж своєї діяльності. Об'єктом дослідження було обрано ринок компресорів типу КТ [3; 4]. Дані компресори призначені для отримання стисненого повітря і постачання ним пневматичних інструментів і механізмів. У результаті проведеного дослідження було виявлено, що в галузі компресоробудування в Україні існує три найбільших підприємства, що виготовляють дану продукцію. Ними станом на 2012 рік стали: ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш», ТОВ «Кезер Компресори», ТОВ «I. S. I. Pneumatic». Таким чином, для розгляду конкурентного середовища ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» обираємо двох провідних конкурентів-виробників (ТОВ «I. S. I. Pneumatic» та ТОВ «Кезер Компресори»). Побудувавши карту ринкового профілю компресорів типу КТ, можна зробити висновки, що продукція ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» займає сегмент високих і середніх цін, тобто підприємству доцільно знизити ціни, щоб конкурувати з іншими виробниками, що представлені в сегменті низьких цін.

Визначивши групу підприємств, для яких проводиться оцінка, необхідно вибрати показники фінансово-господарської діяльності, які найтісніше пов'язані з рівнем

конкурентоспроможності з урахуванням специфіки розвитку галузі. Такими показниками стали чотири групи:

- 1-ша група – ліквідність підприємства: загальна, швидка та абсолютна;
- 2-га група – оборотність: запасів, активів, дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 3-тя група – економічна ефективність: фондвіддача, частка залишкової вартості основних засобів, оновлення основних засобів, темп приросту продаж;
- 4-та група – фінансова стійкість: концентрація власного капіталу, фінансовий важіль.

У даних розрахунках представлено 13 показників, які найбільш повно характеризують роботу підприємства. При зменшенні кількості показників можна втратити повноту оцінки чинників конкурентоспроможності підприємства. А суттєве збільшення цієї кількості ускладнить подальші розрахунки, але не підвищить якість оцінки [1].

Підсумковим показником, що відображає рівень конкурентоспроможності, згідно з обраною методикою є показник рентабельності. Існує декілька показників рентабельності, а саме: рентабельність активів, капіталу, власного капіталу, продукції.

Для визначення, який саме з показників рентабельності найбільш точно характеризує рівень конкурентоспроможності підприємства, була застосована модель, де чинниками стали показники фінансово-господарського стану підприємства, функцією – показник рентабельності.

Передумовою побудови моделі є зменшення кількості чинників за рахунок несуттєвих та таких, що дублюють один одного. Також відкидаються ті показники, які мають низький рівень зв'язку з результатом, тому було застосовано матрицю парних коефіцієнтів кореляції із використанням формули 1 [5; 6]:

$$r_{xy} = \frac{\sum (x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x - \bar{x})^2 \sum (y - \bar{y})^2}}, \quad (1)$$

де $\bar{y}$, $\bar{x}$ – середні значення досліджуваних величин;

y , x – величини, між якими досліджується кореляційний зв'язок.

За отриманими коефіцієнтами кореляції можна визначити ступінь та напрямок зв'язку показників фінансово-господарської діяльності підприємства між собою, виходячи з того, що чим ближче коефіцієнт кореляції за своїм абсолютним значенням до 1, тим тісніший зв'язок між показниками.

Таким чином, якщо в кожній із чотирьох груп залишиться лише один показник – той, що має вищий за модулем коефіцієнт кореляції з результатом, з урахуванням чотирьох відносно незалежних показників, кількість чинників буде дорівнювати восьми. Виходячи з розрахунків, у модель конкурентоспроможності підприємства з результуючим показником «рентабельність власного капіталу» (Рвк) увійшли такі чинники: абсолютна ліквідність (АЛ), оборотність дебіторської (ОДЗ) та кредиторської (ОКЗ) заборгованості, оборотність активів (ОА), коефіцієнт оновлення основних засобів (Кооз), темп приросту продажів (ТПП), фондвіддача (ФВ), концентрація власного капіталу (КВК) [7].

Результати розрахунків системи показників для провідних підприємств, що займаються виготовленням компресорної продукції, наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Чинники, що мають найбільший вплив на рентабельність власного капіталу і на рівень конкурентоспроможності [авторська розробка]

Торговельна марка	Чинник								Результат Рвк
	АЛ	ОДЗ	ОКЗ	ОА	ФВ	Кооз	ТПП	КВК	
ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш»	0,05	3,36	5,35	1,81	5,46	0,11	-0,28	0,62	0,17
ТОВ «Кезер Компресори»	0,01	3,97	2,40	1,92	3,82	0,06	-0,31	0,15	0,06
ТОВ «I. S. I. Pneumatic»	0,0004	5,24	2,99	0,88	1,03	0,03	-0,22	0,69	0,03

За отриманими результатами 2012 р. спостерігається абсолютне лідерство ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» щодо показника рентабельності власного капіталу. Це, безумовно, важливий чинник, що впливає на роботу всього підприємства, забезпечуючи його безперебійну роботу та ефективність функціонування.

Наступним кроком у визначенні конкурентного місця ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» стає аналіз грошового потоку та основних його складових, що дозволить оцінити можливості для подальшого розвитку підприємства [8].

Виходячи з того, що грошовий потік складається в основному з чистого прибутку підприємства та нарахованої суми амортизації, першочергово необхідно спрогнозувати значення саме цих показників. Так само, як при розрахунку показників структури фінансового результату, бралися до уваги показники лише двох років для підвищення порівнюваності даних. З цієї самої причини вважаємо за доцільне також використати дані двох років для прогнозу чистого прибутку та амортизації.

Оцінку грошового потоку було проведено в такому порядку:

- розрахунок оцінного обсягу продажу як середнього значення двох попередніх років і визначення фінансового результату за його середньою структурою;
- розрахунок оцінного обсягу амортизації як середнього значення двох попередніх років;
- розрахунок грошового потоку як суму чистого прибутку та амортизації.

На основі зроблених розрахунків можна побудувати графічне відображення грошового потоку та його складових (рис. 1).

Виходячи з рис. 1 підприємство ТОВ «Кезер Компресори» закінчило звітний період із найбільшим грошовим потоком серед основних конкурентів у галузі. Середню позицію займає ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш».

Висновки. Застосована методика вартісної оцінки рівня конкурентоспроможності ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш». Для умов функціонування даного підприємства були обрані чотири групи показників діяльності підприємства, що впливають на підсумковий показник оцінки рівня конкурентоспроможності – показник рентабельності. З цих чотирьох груп, що містять 13 показників, було обрано тільки 8, що мають найбільший вплив. А саме: абсолютна ліквідність, оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотність активів, коефіцієнт оновлення основних засобів, темп приросту продажів, фондвіддача, концентрація власного капіталу.

Загалом підприємство ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» займає лідируючі позиції серед конкурентів щодо показника ліквідності та оборотності активів. Рентабельність виробництва також є досить високою. Серед інших виробників за показником

«рентабельність власного капіталу» підприємство переважає своїх конкурентів майже у три рази, що позитивно відбивається на здатності підприємства до конкуренції та розширенні асортименту продукції та каналів збуту.

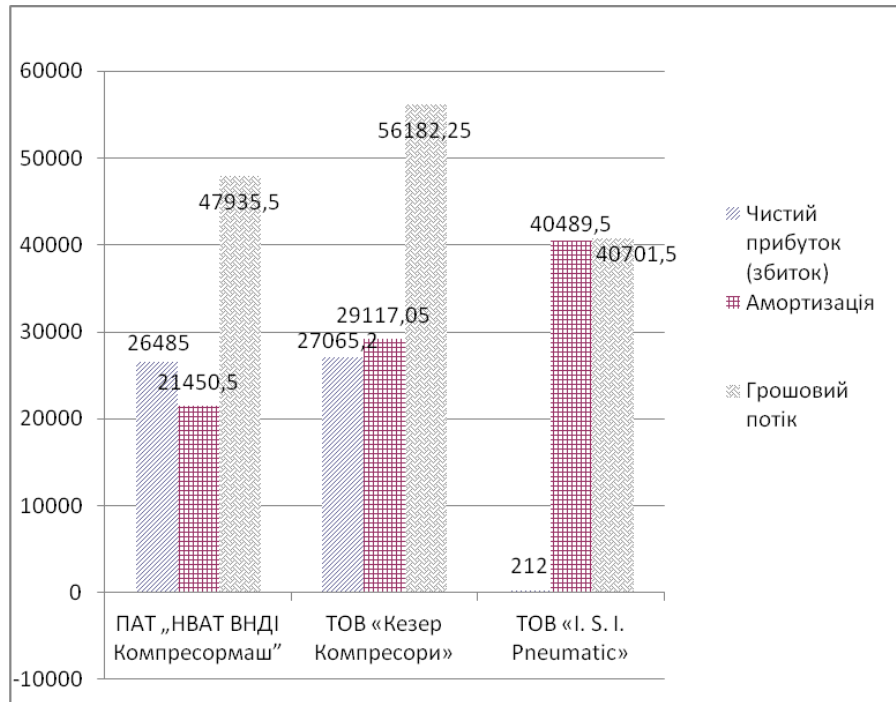

Рис. 1. Грошовий потік та його складові по підприємствам за 2012 р. [4]

Було проведено аналіз грошового потоку групи підприємств, за яким ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» займає другу позицію серед конкурентів.

У цілому за отриманими практичними результатами можна говорити про можливість ПАТ «НВАТВНДІ Компресормаш» зайняти лідируючі позиції серед виробників компресорного обладнання. Таким чином, запропонована методика вартісної оцінки потенціалу підприємства з урахуванням обраних груп показників, може бути в подальшому застосована не тільки для підприємств компресорного машинобудування, а і в цілому для машинобудівної галузі.

Література

1. *Сумець, О. М.* Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посіб. ; 2-ге видання, перероб. та доповн. / О. М. Сумець, О. Є. Сомова, Є. Ф. Пеліхов. – К. : Професіонал, 2009. – 280 с.
2. *Сіваченко, І. Ю.* Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств : навч. посіб. ; 2-ге вид. / І. Ю. Сіваченко, Ю. Г. Козак, Ю. І. Єханурова. - К. : ЦУЛ, 2006. – 456 с.
3. *Каталог обладнання АО «НПАО ВНИИ Компресормаш»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vniikompressormash.com.ua/files/VNII_catalog_19.03.pdf.
4. *Річна інформація емітента цінних паперів за 2012 рік.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vniikompressormash.com.ua/files/documents.zip>.
5. *Стригуль, Л. С.* Напрямки застосування кореляційно-регресійного аналізу та коефіцієнтного

- методу фінансового аналізу для оцінки інвестиційної привабливості підприємства / Л. С. Стригуль // Інноваційна економіка. – 2012. – № 12. – С. 258–264.
6. *Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення* : монографія ; за ред. О. Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
  7. *Литвин, Б. М. Фінансовий аналіз* : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : ХайТек Прес, 2008. – 336 с.
  8. *Митяй, О. В. Проектний аналіз* : навч. посіб. / О. В. Митяй. – К. : Знання, 2011. – 311 с.

Отримано 03.07.2013 р.

Применение стоимостного подхода оценки конкурентоспособности предприятий компрессорного машиностроения

АЛЕКСАНДРА ИВАНОВНА КАРИНЦЕВА*,
НИКОЛАЙ АЛЕКСЕЕВИЧ ХАРЧЕНКО**,
ЮЛИЯ ВИКТОРОВНА ЗИНЕНКО***

* кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

** кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

*** студент факультета экономики и менеджмента
Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: yuliya12@bk.ru

Исследован стоимостный подход к оценке уровня конкурентоспособности предприятия с учетом специфики машиностроительной отрасли. Выделены его преимущества. Отобрана группа предприятий – производителей компрессорного оборудования, для которых проводится оценка. Выбраны группы показателей финансово-хозяйственной деятельности предприятия для оценки конкурентоспособности с учетом отраслевых особенностей. Из группы определенных показателей путем корреляционно-регрессионного анализа выбраны те, которые наиболее точно характеризуют уровень конкурентоспособности предприятий. С целью определения конкурентного места и возможностей развития ПАО «НПАОВНИИ Компрессормаш» оценён денежный поток предприятий-конкурентов и его составляющих. Проведенный анализ позволил сделать выводы об оценке уровня конкурентоспособности ПАО «НПАОВНИИ Компрессормаш» среди производителей компрессорного оборудования и определить возможности для дальнейшего развития предприятия.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность предприятия, конкурентоспособность продукции, стоимостная оценка, показатели рентабельности, компрессорная продукция.

Mechanism of Economic Regulation, 2013, No 3, 172–178
ISSN 1726-8699 (print)

**The Use of Cost-Based Approach for Assessing
the Competitiveness of Compressor Engineering Enterprises**

OLEKSANDRA I. KARINTSEVA*

MYKOLA O. KHARCHENKO**

YULIYA V. ZINENKO***

* *C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova St., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
tel.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net*

** *C.Sc. (Economics), Senior lecturer at Department of Economics and Business-Administration,
Sumy State University,
R.-Korsakova St., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
tel.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net*

*** *Student of Faculty of Economics and Management, Sumy State University,
R.-Korsakova St., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
tel.: 00-380-542-332223, e-mail: yuliya12@bk.ru*

Manuscript received 3 July 2013.

The article investigates cost-based approach for assessing the level of competitiveness of the enterprise incorporating specificity of engineering industry. The article highlights its advantages. A group of enterprises that produce compressor equipment for which the evaluation takes place was selected. The groups of indicators for financial and economic activity of the enterprise for assessment industry competitiveness are presented. Regression analysis allows selecting the group of certain indicators that are most relevant to the competitiveness of enterprises. In order to determine the competitiveness and opportunities for the development of PJSC "SPJSCSII Kompresormash" competitors' cash flow and its components are estimated. The analysis helped to make a conclusion about the assessment of the competitiveness of PJSC "SPJSCSII Kompresormash" among the producers of compressor equipment and to identify opportunities for further development of the company.

Keywords: competition, the competitiveness of enterprises, the competitiveness of products, valuation, profitability indexes, compressor products.

JEL Codes: D40, C50, L10

Tables: 1; *Figures:* 1; *Formulas:* 1; *References:* 8

Language of the article: Ukrainian

References

1. Sumets, O. M., Somova O. Ye. and Pyelikhov Ye. F. (2009), *Evaluation of the competitiveness of modern industrial enterprise*, Kyiv, Professional. (In Ukrainian)
2. Sivatchenko, I. Yu., Kozak Yu. H. and Yekhanurova Yu. I. (2006), *Management of international competitiveness of enterprises*, Kyiv, Tsentr navchalnoyi literatury. (In Ukrainian)
3. *Catalogue of equipment PJSC "SPJSC SII Kompresormash"*, http://vniikompressormash.com.ua/files/VNII_catalog_19.03.pdf. (In Ukrainian)
4. *Annual information of the issuer in 2012*, <http://vniikompressormash.com.ua/files/documents.zip>. (In Ukrainian)
5. Strygul, L. S. (2012), "Areas of application of cross-correlation coefficient and regression analysis methods of financial analysis to evaluate the investment attractiveness," *Innovatsiyna ekonomika*, 12, 258–264. (In Ukrainian)
6. Yankovyi, O. G. (2013), *Competitiveness of enterprises: assessment of levels and increase directions*, Odessa, Atlant. (In Ukrainian)
7. Lytvyn, B. M. and Stelmakh, M. V. (2008), *Financial analysis*, Kyiv, HaiTek Pres. (In Ukrainian)
8. Mitiai, O. V. (2001), *Project analysis*, Kyiv, Znannya. (In Ukrainian)